

Cobrir la vaca

(ALDC, VI, 1298. *Cobrir la vaca*)

L'enunciat s'expressa sovint amb significants entorn de la idea de 'posar-se el mascle damunt la femella per fecundar-la': *cobrir* prové del llat. COOPERIRE (der. de OPERIRE 'tancar, cobrir') que, a partir de 'tapar una cosa posant-s'hi damunt' va passar, dins el sintagma mencionat, a 'posar-se el toro damunt la vaca per fecundar-la' (cf. fr. *couvrir*, cast. *cubrir*); *muntar*, der. de *munt* (< MONTE) o d'un llat. vg. *MONTARE, reconstruït a partir de les llengües romàniques (REW), mot que va rebre la competència de *pujar* 80, der. de *puig* (< PŌDĪUM 'sòcol, balcó, parapet' ← gr. PODION 'altura'), amb les var. *pu[j]ar* 90, *pu[dʒ]ar* 179, 181 i la perifràstica *pujar el bou damunt la vaca* 135; *saltar*, der. de SALTARE, freqüentatiu de SALIRE 'saltar' (← fr. *saillir*): *saltus* té ja sentit obscè en Plaute; *pegar un bot* 78 (*pegar* < PĪCARE 'enganxar'; *bot*, deverbial de *botar* < fràncic *BŌTAN). Semblantment *carregar* 48 ha adquirit el mateix valor a partir de 'posar cosa feixuga damunt qualcú' (< llat. vg. CARRĪCĀRE) i *tombar* 59, d'origen expressiu, des de la idea de 'ajeure's, posar-se horitzontalment'.

La idea de 'concebre' és present en *emplenar* 6, compost de *en-* i el der. de *ple* (< PLĒNU); *estar complida* 152, part. de *complir* (< COMPLERE 'omplir'); *pendre* 70, 184, der. del llat. vg. PRĒNDĒRE (cl. PRĒHĒNDĒRE 'agafar'; cf. cast. d'Amèrica *coger* "cobrir el macho a la hembra",

Moliner), var. *prende* 74, 76-78, amb metàtesi. 'Conduir la femella al mascle' és a la

base de *menar la vaca al toro* 23, *menar sa vaca a-n es brau* 78 o *menar sa vaca a-n es bou* 82 (*menar* < MĪNARE 'amençar' → 'conduir'); *tirar a (lo) toro* 123, *dur a la remonta* 122 (extensió de *remonta* ← fr. *remonte*, pròpiament 'establiment destinat a la reproducció i cria dels cavalls'). S'ha basat en el nom del mascle *torir*, der. de *toro* (< llat. TAURU), amb les var. *atorir* 14, 93, amb *a-* protètica, i *taurir* 4, 7, 8, d'estructura occitana, mentre que *acavallar* 100, der. de *cavall*, des de 'cobrir el cavall l'egua' ha sofert una extensió de significat cap a la vaca (veg. el terme marítim *cavallar-se* "agitar-se rodolant les onades les unes sobre les altres" [DIEC]); igualment *amarrir* 125, der. de *marrà* 'mascle de l'ovella no castrat' (< arrel preromana MARR-). *Córrer*, der. de CŪRRĒRE, amb les var. *acórrer* 162 i *encórrer* 131, 132, 134, 136, 139, s'haurà generat des de 'fer córrer una cosa sobre una altra'.

Pel que fa a la distribució areal, *cobrir* i *muntar* coneixen una extensió pràcticament per tots els dialectes, mentre que *córrer* és sobretot val. i *saltar*, nord-occ. mer. *Torir* es concentra en poblacions septentrionals pirinenques i *pendre*, estès pel mall., es deu haver propagat al val. de la Marina a causa de la colonització insular.

Són mots normatius *cobrir*, *muntar*, *saltar*, des del DG₁, 1932.

Per a mots paral·lels als estudiats aquí, veg. mapa 844 i els mapes 1386. *Cobrir la somera* i 1409. *Cobrir la truja* de l'ALDC.

